

ΔΕΙΓΜΑ 7

ΣΟΥΦΛΙ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟ

Το παλαιό Γυμνάσιο Σουφλίου

Στο ερευνητικό πλαίσιο της τοπικής ιστορίας η εξέταση των σχέσεων των εκπαιδευτικών θεσμών ή ιδρυμάτων με την κοινωνία είναι κατά κανόνα εξαιρετικά παραγωγική. Αυτό ισχύει και στην περίπτωση των σχολικών projects τοπικής ιστορίας, στα οποία η συγκριτικά με άλλες πηγές ευχερέστερη πρόσβαση στο σχολικό υλικό έχει αναδείξει την «ιστορία του σχολείου» σε δημοφιλέστατο θέμα για εκπαιδευτικούς και μαθητές.¹

Είναι γεγονός ότι το σχολείο, με το σωζόμενο από το παρελθόν υλικό, φωτογραφίες μαθητικών εκδηλώσεων, τα παλαιά διδακτικά βιβλία, τη βιβλιοθήκη του, κυρίως όμως το αρχείο του, αποτελεί σημαντικότερη πηγή πληροφόρησης, όχι μόνο για το παρελθόν της σχολικής μονάδας ή την ιστορία της εκπαίδευσης, αλλά και για την ιστορία της τοπικής κοινωνίας. Τα έγγραφα του σχολικού αρχείου περιλαμβάνουν τεράστια ποσότητα πληροφοριών για τη διοίκηση, τα προγράμματα, το διδακτικό προσωπικό, τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και το πλαίσιο εφαρμογής τους, τα αποτελέσματα εξετάσεων, τις αυξομειώσεις του μαθητικού πληθυσμού, καθώς και ειδικότερες πληροφορίες σχετικές με συμβάντα της σχολικής ζωής και της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Το σχολικό αρχείο περιλαμβάνει, επίσης, και τα εκάστοτε προβλεπόμενα από τη νομοθεσία βιβλία, τα οποία, καθώς είναι ειδολογικά και χρονολογικά ταξινομημένα, επιτρέπουν στο μαθητή-ερευνητή να διαχειριστεί το περιεχόμενο τους με σχετική ευκολία. Πέρα όμως από την ιστορία της σχολικής μονάδας, οι σχετικές πληροφορίες είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν για τη διερεύνηση ευρύτερων θεματικών τοπικής ιστορίας, καθώς το σχολικό αρχείο, που αναφέρεται σε πρόσωπα, μέλη της τοπικής κοινωνίας παρέχει ενδια-

φέρουσες πληροφορίες για το παρελθόν της κοινωνίας αυτής και της διαλεκτικής που αναπτύσσεται ανάμεσα σ' αυτήν και το σχολείο.²

Επιλέγοντας εντούτοις το σχολικό αρχείο ως πηγή για τη μελέτη του παρελθόντος της τοπικής κοινωνίας, είναι αναγκαίο να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η αποτελεσματικότητα της μελέτης του ρόλου των εκπαιδευτικών θεσμών και ιδρυμάτων εξαρτάται από το μέγεθος της «μονάδας τοπικής ιστορίας» που επιδιώκουμε να μελετήσουμε. Πράγματι, στο πλαίσιο ενός σχολικού σχεδίου εργασίας δεν είναι εύκολο να τεκμηριωθεί με ασφάλεια ο ρόλος ενός σχολείου στην κοινωνική διαμόρφωση ενός μείζονος αστικού κέντρου, δεδομένου ότι, πέρα από την εκπαίδευση, πολυάριθμοι άλλοι παράγοντες συντελούν στη διαμόρφωση αυτή. Όπως εξάλλου έχει επισημάνει ο Α. Rogers, κατά την προσέγγιση εκπαιδευτικών θεσμών στο πλαίσιο της τοπικής ιστορίας τα τεκμήρια για ένα μέσο χωριό είναι σπάνια, ενώ για τη μεγάλη πόλη είναι συχνά πολυάριθμα και δύσκολα διαχειρίσιμα. Για το λόγο αυτό και προκειμένου να αναδεικνύονται γλαφυρά οι σχέσεις εκπαίδευσης-κοινωνίας, σκόπιμο είναι το σχολικό project να αναφέρεται σε μια μεσαίου μεγέθους κοινότητα.³ Λαμβάνοντας υπόψη την προϋπόθεση αυτή και προκειμένου να παρουσιάσουμε ένα δείγμα προσέγγισης του σχολικού αρχείου, επιλέξαμε το Σουφλί, μια πόλη της οποίας το μέγεθος ανταποκρίνεται στις προαναφερθείσες προδιαγραφές.

Κατά την περίοδο της οικονομικής ακμής, όταν η «πόλη του μεταξιού» διαμόρφωσε αστικά χαρακτηριστικά, σημαντική υπήρξε και η ανάπτυξη φορέων παιδείας και πνευματικής ζωής. Ήδη από τα μέσα του 19ου αιώνα λειτουργούσε *αλληλοδιδασκαλικό σχολείο*, του οποίου οι δάσκαλοι μι-

σθοδοτούνταν από την τοπική Κοινότητα, ενώ λίγο αργότερα, περί το 1860, άρχισε τη λειτουργία της η *Αστική Σχολή*, που στεγάστηκε στο κτίριο του σημερινού Β΄ Δημοτικού Σχολείου. Η Σχολή διέθετε δανειστική βιβλιοθήκη και από το 1900 διδασκόταν εκεί και η μουσική. Από το 1878 είχε συσταθεί ο *Θεατρικός Όμιλος Σουφλίου*, τα μέλη του οποίου συμμετείχαν σε παραστάσεις ως ηθοποιοί. Παράλληλα, από τις αρχές της δεκαετίας του 1880 λειτούργησε το *Παρθεναγωγείον Σουφλίου*, το οποίο στεγάστηκε στο κτίριο του σημερινού Α΄ Δημοτικού Σχολείου. Το 1903 το φιλολογικό περιοδικό *Φιλόκαλος Πηνελόπη* της Κωνσταντινούπολης είχε στο Σουφλί 34 συνδρομητές, και φυσικά πολύ περισσότερους αναγνώστες, περισσότερους από άλλα αστικά κέντρα της Θράκης, στοιχείο ενδεικτικό ενός υψηλού μορφωτικού επιπέδου στην πόλη και του προοδευτικού χαρακτήρα του τοπικού πληθυσμού.⁴

Κατά την περίοδο 1905-1922 οι αλληπάλληλες μεταβολές κυριαρχίας, οι πολεμικές συγκρούσεις και η γενικότερη ανασφάλεια είχαν τον αντίκτυπό τους και στα εκπαιδευτικά πράγματα του Ελληνισμού της Θράκης. Εντούτοις, ακόμα και τότε ο αριθμός των μορφωμένων Σουφλιωτών εξακολουθούσε να είναι αξιόλογος. Την εποχή μάλιστα αυτή ένας νέος *Θεατρικός Όμιλος* της πόλης ανεβάζει έργα εθνικού περιεχομένου, ενώ ενδεικτική της φιλομάθειας των Σουφλιωτών είναι και η κατά το 1910 ίδρυση του *Λαϊκού Αναγνωστηρίου*, το οποίο το επόμενο έτος μετονομάστηκε σε *Αναγνωστήριον η Ροδόπη*.

Όταν με τη Συνθήκη της Κωνσταντινούπολεως (16/29 Σεπτεμβρίου 1913) η Δυτική Θράκη επιδικάστηκε στη Βουλγαρία, οι απελάσεις των Ελλήνων από την ενδοχώρα της Ανατολικής Θράκης (Βιζύη, Τυρολόη, Σαράντα Εκκλησιές, Αδριανούπολη, Μάλγαρα κτλ.) οδήγησαν τους περισσότερους (115.000, σύμφωνα με στατιστική του

Μαθητές και μαθήτριες του Γυμνασίου Σουφλίου, 1922

Πατριαρχείου του 1914) στην ελεύθερη Ελλάδα, ενώ άλλοι εγκαταστάθηκαν σε περιοχές της Δυτικής Θράκης με ελληνικό πληθυσμό.

Μετά τη συνθήκη των Σεβρών, με την οποία η Δυτική Θράκη ενσωματώθηκε στον εθνικό κορμό, συνεχίζεται η παράδοση που ήθελε την πόλη κέντρο εκπαίδευσης της ευρύτερης περιοχής. Τότε λειτούργησε το Γυμνάσιο, το οποίο αρχικά στεγάστηκε στην οικία Δαούλα και λίγο μετά την υπογραφή της συνθήκης της Λωζάνης (Ιούλιος 1923) μεταστεγάστηκε, λόγω μεγάλου αριθμού μαθητών, στο κτίριο που είχαν ανεγείρει το 1906 για τη στέγαση του τελωνείου οι Γάλλοι.⁵ Η δημιουργία στη Θράκη ελληνικών δημόσιων σχολείων, όπως του Γυμνασίου Σουφλίου, έδωσε στον τοπικό πληθυσμό τη δυνατότητα να προσδιορίσει το μέλλον των παιδιών του στο πλαίσιο των ευρύτερων προσανατολισμών της ελλαδικής κοινωνίας. Έκτοτε, πολλοί απόφοιτοι του Γυμνασίου του Σουφλίου θα διακριθούν στο χώρο της επιστήμης, της τέχνης, των επιχειρήσεων, αλλά και σε δημόσιες θέσεις, όπως προκύπτει από την εξέταση των μαθητολογίων των επόμενων ετών, όπου συναντούμε πολλά γνωστά ονόματα της δημόσιας ζωής της χώρας.

I Οργάνωση του σχεδίου εργασίας (project)

Αρχοντικό Κουρτίδη, 1885

▷ Διατύπωση θέματος

«Εκπαίδευση και κοινωνία στο Σουφλί κατά το Μεσοπόλεμο».

▷ Πηγή αφόρμησης

Πηγή αφόρμησης είναι δυνατόν να αποτελέσει η επίσκεψή μας σ' ένα μνημείο του αστικού παρελθόντος της πόλης, π.χ. το κτίριο του τελωνείου που έχτισαν οι Γάλλοι το 1906, και χρησιμοποιήθηκε κατά την περίοδο του μεσοπολέμου για να καλύψει τις στεγαστικές ανάγκες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, φιλοξενώντας μέχρι το 1972 το τοπικό Γυμνάσιο.

▷ Σκοποί

Στο γνωστικό πεδίο προσδοκάται:

1. Να κατανοήσουν οι μαθητές το ρόλο και

την απήχηση των εκπαιδευτικών θεσμών στην τοπική κοινωνία κατά την περίοδο του μεσοπολέμου, που συμπίπτει με την α' φάση ενσωμάτωσης της περιοχής στον εθνικό κορμό.

2. Να ανακαλύψουν και να προσεγγίσουν το θησαυρό πληροφοριών που λανθάνει στα σχολικά αρχεία, αλλά και στη μνήμη των ανθρώπων, αποκτώντας δεξιότητες για τη συστηματική αναζήτηση, καταγραφή και αξιοποίησή τους.
3. Να εξοικειωθούν με τη μεθοδολογία αξιοποίησης του πρωτογενούς πληροφοριακού υλικού για τη διατύπωση γόνιμων ερωτημάτων.
4. Να κατανοήσουν τη μεταβλητότητα των εκπαιδευτικών θεσμών και πρακτικών και τις σχέσεις τους με τις εκάστοτε κοινωνικές ανάγκες και αξίες.⁶

▷ Αξόνες

1. Η διαμόρφωση τοπικής μορφωτικής παράδοσης στο περιβάλλον οικονομικής ανάπτυξης.
2. Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και κοινωνία κατά το Μεσοπόλεμο.
3. Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και κοινωνία κατά το Μεσοπόλεμο.

II Ανάπτυξη των αξόνων σε δραστηριότητες

ΑΞΟΝΑΣ 1

Η διαμόρφωση τοπικής μορφωτικής παράδοσης στο περιβάλλον οικονομικής ανάπτυξης

1. Να δημιουργήσετε, βάσει της βιβλιογραφίας, ένα χρονολόγιο με τις σημα-

ντικότερες πολιτικές εξελίξεις για την περιοχή Σουφλίου κατά την περίοδο 1860-1940.

2. Να αποτυπώσετε στο χάρτη της Θράκης το συγκοινωνιακό δίκτυο στο οποίο εντάσσεται το Σουφλί κατά τα τέλη του 19ου και το α' μισό του 20ού αιώνα. Να συζητήσετε για τη σημασία της θέσης του στο δίκτυο

αυτό από την άποψη της οικονομικής ανάπτυξης.

3. Να εντοπίσετε στην πόλη κτίρια συνδεδεμένα με παραγωγικές δραστηριότητες της περιόδου 1880-1940. Να δημιουργήσετε μητρώο των κτιρίων αυτών, που να περιλαμβάνει για το καθένα φωτογραφικό υλικό και πληροφορίες για τις χρήσεις τους μέχρι σήμερα.
4. Να συγκεντρώσετε από τη βιβλιογραφία πληροφορίες για εκπαιδευτικούς θεσμούς που λειτούργησαν στην πόλη από τα μέσα του 19ου αι. μέχρι την απελευθέρωση, τους φορείς που τους στήριζαν οικονομικά, το χαρακτήρα τους. Να αξιολογήσετε την προσφορά τους, λαμβάνοντας υπόψη την ιστορική συγκυρία.
5. Να αναζητήσετε στον τοπικό τύπο και τη βιβλιογραφία πληροφορίες για τους μορφωτικούς και καλλιτεχνικούς συλλόγους που λειτούργησαν στην πόλη από τα μέσα του 19ου αι. μέχρι την απελευθέρωση, τις δραστηριότητές τους και το βαθμό λαϊκής συμμετοχής σ' αυτούς. Να αξιολογήσετε την προσφορά τους, λαμβάνοντας υπόψη την ιστορική συγκυρία.

ΑΞΟΝΑΣ 2

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και κοινωνία κατά το Μεσοπόλεμο

1. Σε ποια χωριά της περιοχής λειτούργησαν δημοτικά σχολεία κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου; Να εντοπίσετε στα σχολικά αρχεία στοιχεία για την εξέλιξη του μαθητικού πληθυσμού στα σχολεία αυτά κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου.
2. Να συγκεντρώσετε, μέσω συνεντεύξεων, πληροφορίες για τα σχολεία αυτά, τη σχολική ζωή, τις εκπαιδευτικές και πειθαρχικές μεθόδους που εφαρμόζονταν τότε.
3. Να συγκεντρώσετε, μέσω συνεντεύξεων, πληροφορίες για το βαθμό κατά τον οποίο οι κάτοικοι ενθάρρυναν τα παιδιά

Μανδολινάτα Α΄ Δημοτικού Σχολείου

Αρχική μορφή του Γυμνασίου πριν από την πυρκαγιά του 1929

τους να φοιτήσουν στο Δημοτικό. Πού απασχολούνταν όσα παιδιά δεν παρακολουθούσαν;

4. Να συγκεντρώσετε, μέσω συνεντεύξεων, αλλά και από αρχειακές πηγές, πληροφορίες για τους δασκάλους, τους τόπους κατ'αγωγής τους, τη διάρκεια παραμονής τους, καθώς και τη θέση τους στις τοπικές κοινωνίες.

ΑΞΟΝΑΣ 3

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και κοινωνία κατά το Μεσοπόλεμο

1. Να δημιουργήσετε φωτογραφικό αρχείο του παλαιού Γυμνασίου με εικόνες του κτιρίου και της σχολικής ζωής. Να εντοπίσετε και να σχολιάσετε στοιχεία που εμφανίζονται στο υλικό αυτό, όπως μεταβολές του κτιρίου και του περιβάλλοντος χώρου, μαθητικές εκδηλώσεις, ενδυματολογικά και άλλα εξωτερικά στοιχεία των εικονιζόμενων μαθητών και λοιπών προσώπων.

2. Να αναζητήσετε πληροφορίες για τα σχολικά βιβλία και τα προγράμματα διδασκαλίας στο Γυμνάσιο κατά την προαναφερθείσα περίοδο. Να αναζητήσετε στα σπίτια σας ή και σε άλλους χώρους παλαιά σχολικά βιβλία, τετράδια κτλ. και να οργανώσετε μια έκθεση του υλικού αυτού στο σχολείο.
3. Να αναζητήσετε στο αρχείο του Γυμνασίου πληροφορίες για τη διάδοση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην πόλη κατά την περίοδο 1923-1940, τις κοινωνικές ομάδες που εμπλέκονται σταδιακά σ' αυτήν, τη συμμετοχή των φύλων, το βαθμό εγκατάλειψης των σπουδών, τους χαρακτηρισμούς της διαγωγής. Να συζητήσετε τα ευρήματα και να προσπαθήσετε να αιτιολογήσετε την εξέλιξή τους κατά την εξεταζόμενη περίοδο.
4. Μέσω συνεντεύξεων με ηλικιωμένους

απόφοιτους του τοπικού Γυμνασίου, να προσπαθήσετε να προσδιορίσετε τη σημασία που αποδίδουν στη λειτουργία του Γυμνασίου και το ρόλο των εκπαιδευτικών για την περιοχή κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου.

5. Μέσα από τα βιβλία του σχολικού αρχείου (1923-1940) να εντοπίσετε πρόσωπα τα οποία διακρίθηκαν στην τοπική κοινωνία αλλά και στην εθνική μας ζωή. Να προσπαθήσετε να δημιουργήσετε, συλλέγοντας στοιχεία από τον τοπικό τύπο, συνεντεύξεις και άλλες πηγές, σύντομα βιογραφικά τους σημειώματα. Να οργανώσετε μια εκδήλωση στην οποία θα παρουσιαστούν τα σημειώματα αυτά, προσκαλώντας όσα από τα πρόσωπα αυτά είναι διαθέσιμα. Να τους ζητήσετε να μιλήσουν σύντομα για τη μαθητική τους ζωή.

III Ενδεικτική σύνθεση των αποτελεσμάτων της δραστηριότητας 3 του άξονα 3

Επεξεργασία υλικού του σχολικού αρχείου

DD *Να αναζητήσετε στο αρχείο του Γυμνασίου πληροφορίες για τη διάδοση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην πόλη κατά τη περίοδο 1923-1940, τις κοινωνικές ομάδες που εμπλέκονται σταδιακά σ' αυτήν, τη συμμετοχή των φύλων, το βαθμό εγκατάλειψης των σπουδών, τους χαρακτηρισμούς της διαγωγής. Να συζητήσετε τα ευρήματα και να προσπαθήσετε να αιτιολογήσετε την εξέλιξή τους κατά την εξεταζόμενη περίοδο.*

DD *Επιλέξαμε να δώσουμε ένα δείγμα της προβληματικής που είναι δυνατόν να αναπτυχθεί κατά την προσέγγιση του υλικού του σχολικού αρχείου, συγκεκριμένα των δεδομένων του Γενικού Ελέγχου του τοπικού*

Γυμνασίου, που αποτελεί τον καθρέφτη της παρουσίας και επίδοσης των μαθητών, καθώς περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία: 1. ονοματεπώνυμο και πατρώνυμο, 2. τόπο καταγωγής, 3. ηλικία, 4. διαγωγή, 5. επάγγελμα γονέων, 6. βαθμολογία κατά μάθημα και 7. τελικό αποτέλεσμα.⁷

Είναι προφανές ότι το πλήθος των πληροφοριών που θα προκύψει για όλη την υπό εξέταση περίοδο είναι δυσανάλογο με το διαθέσιμο χρόνο και για το λόγο αυτό ο διδάσκων μπορεί να προσδιορίσει το εύρος της έρευνας ανάλογα. Φυσικά, η έρευνα είναι δυνατόν να προγραμματιστεί για περισσότερα σχολικά έτη, ώστε να συμμετάσχουν στο project διαδοχικά περισσότεροι μαθητές. Στην περίπτωση αυτή οι στόχοι κάθε φάσης χρειάζεται να προσαρμοστούν κατάλληλα, ώστε το αποτέλεσμα να παρέχει

στους μαθητές την αίσθηση συμμετοχής σε μια ολοκληρωμένη προσπάθεια.

Καθώς το «Ημιγυμνάσιον Σουφλίου» διαθέτει στο αρχείο του Γενικό Έλεγχο που καλύπτει την περίοδο από το 1923 έως σήμερα, επιλέγουμε να επεξεργαστούμε το πρώτο σχολικό έτος που περιλαμβάνεται στο Γενικό Έλεγχο, το 1923-1924.

Ο μαθητής-ερευνητής έχει τη δυνατότητα:

1. Να συγκεντρώσει άμεσα πρωτογενή δεδομένα του Γενικού Ελέγχου.
2. Να χρησιμοποιήσει τα πρωτογενή δεδομένα για να ανατροφοδοτήσει την έρευνά του με νέα ερωτήματα που αποσκοπούν στην αξιολόγηση και ερμηνεία των πρωτογενών πληροφοριών.

Παρατηρήσεις σχετικά με τους πίνακες που ακολουθούν:

1. Στη στήλη «Επάγγελμα γονέων» του Γενικού Ελέγχου (Πίνακας 6), εμφανίζονται 33 εγγραφές με την ένδειξη «ορφανός».
2. Υπάρχει χαλαρότητα ως προς το χαρακτηρισμό των επαγγελμάτων. Από τις εγγραφές στο εξεταζόμενο δείγμα διαπιστώνεται ότι εναλλακτικά για το ίδιο πρόσωπο παρουσιάζονται οι ενδείξεις: έμπορος-επιχειρηματίας, έμπορος-παντοπώλης, σηροτρόφος-κτηματίας, αντιπρόσωπος ραπτομηχανών- έμπορος.
3. Καθώς στο σχολείο φοιτούν αδέρφια, τα οποία είναι δυνατόν να προσδιοριστούν με βάση το πατρώνυμο και το επάγγελμα, αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση του αριθμού των επαγγελμάτων.
4. Είναι προφανές ότι ο χαρακτηρισμός των επαγγελμάτων γίνεται με όρους της καθαρής ουσίας. Μια ενδιαφέρουσα δραστηριότητα για τους μαθητές θα ήταν να βρεθούν, όπου είναι δυνατόν, οι όροι που χρησιμοποιούνταν στην τοπική κοινωνία για ορισμένα παραδοσιακά επαγγέλματα που αναφέρονται στον Πίνακα 6.

Φύλλο του Γενικού Ελέγχου του σχολικού έτους 1923-1924

Αρχοντικό Μπρίκα

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΠΟΡΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ		
ΠΗΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	ΕΡΩΤΗΜΑ- ΑΠΑΝΤΗΣΗ	ΝΕΟ ΕΡΩΤΗΜΑ	ΠΗΓΕΣ - ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΑ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
Στήλη: Αύξων αριθμός κατά τάξη	Πόσοι οι εγγεγραμμένοι κατά τάξη (βλ. ΠΙΝΑΚΑ 2).	Ποσοστό επί συνολικού πληθυσμού της περιοχής.	Πηγή: Απογραφικά στοιχεία της εποχής • Σύγκριση με άλλες περιοχές (α) Θράκης, (β) λοιπής χώρας και προσπάθεια ερμηνείας τυχόν αποκλίσεων.
Στήλη: Ονοματεπώνυμο	Ποια η συμμετοχή των δυο φύλων (βλ. ΠΙΝΑΚΑ 2).	Αξιολόγηση ποσοστών συγκριτικά με άλλες περιοχές.	• Στοιχεία από άλλες περιοχές της χώρας. • Αξιολόγηση του ποσοστού θηλέων. Ερμηνεία του.
Στήλη: Πατρίς	Από πού κατάγονταν (βλ. ΠΙΝΑΚΑ 3).	Ερμηνεία της παρουσίας τους στο Σουφλί.	Πιθανά αίτια: A. Επαγγελματική δραστηριότητα γονέων B. Ακούσια μετοίκηση λόγω των πολιτικοστρατιωτικών εξελίξεων των προηγούμενων ετών Γ. Άλλα
Στήλη: Ηλικία	Ποιες οι ηλικιακές διαφορές στην ίδια τάξη (βλ. ΠΙΝΑΚΑ 4).	Πού οφείλονται οι μεγάλες διαφορές ηλικίας στην ίδια τάξη.	Πιθανά αίτια της καθυστέρησης εγγραφής: A. Πολεμικές περιπέτειες B. Οικονομικές δυσκολίες-εργασία Γ. Άλλα
Στήλη: Διαγωγή	Ποια τα ποσοστά χαρακτηρισμού διαγωγής ανά κατηγορία (βλ. ΠΙΝΑΚΑ 5).	Ποια τα κριτήρια των επιμέρους χαρακτηρισμών.	• Αιτιολόγηση της αποκλειστικότητας των αρρένων στη μειωμένη διαγωγή. • Άξιες και απαξίες της τοπικής κοινωνίας. • Ποια η σχέση των σχολικών ποινών με τους προανατολιμούς της εκπαιδευτικής αγωγής της εποχής.
Στήλη: Επάγγελμα γονέων	Ποιο το επάγγελμα του πατέρα (βλ. ΠΙΝΑΚΑ 6).	1. Επισήμανση της ανακολουθίας: Ενώ η στήλη επιγράφεται «επάγγελμα γονέων», αναφέρεται μόνο επάγγελμα πατρός ή ο όρος «ορφανός». Κοινωνική αντίληψη που υπολανθάνει. 2. Συχνότητα επαγγελμάτων. 3. Αντικείμενό τους.	• Συμπεράσματα για τις επαγγελματικές ομάδες που επιδιώκουν τη φοίτηση των παιδιών τους στο Γυμνάσιο. • Συμπεράσματα για τη σύνθεση της τοπικής αγοράς εργασίας.
Στήλη: Επάγγελμα γονέων	Ποια η συχνότητα του χαρακτηρισμού «ορφανός» (βλ. παρατηρήσεις).	Ερμηνεία της συχνότητας.	1. Πιθανές αιτίες: A. Πόλεμος B. Επιδημία Γ. Φυσικός θάνατος Δ. Άλλη 2. Ποιος ο υπολανθάνων ρόλος της μητέρας.
Στήλη: Αποτέλεσμα	Πόσοι πραγματικά φοίτησαν (βλ. ΠΙΝΑΚΑ 2).	Αξιολόγηση και αιτιολόγηση του ποσοστού αυτών που διέκοψαν τη φοίτηση.	Πιθανές αιτίες: A. Έλλειψη πόρων B. Δυσκολίες μάθησης Γ. Οικογενειακές περιπέτειες Δ. Άλλη
Στήλη: Ονοματεπώνυμο	Ονόματα γνωστά από το χώρο της επιστήμης, της τέχνης, της πολιτικής κ.ο.κ. (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ).	Αναζήτηση της σταδιοδρομίας συγκεκριμένων μαθητών.	Οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον, αρχεία επαγγελματικά, τύπος, συνεντεύξεις με απογόνους κτλ.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ – ΦΟΙΤΗΣΑΝΤΕΣ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ

Τάξη	Φύλο	Εγγεγραμμένοι	Φοίτησαν	Αποτέλεσμα προαγωγικό
Α	Α	19	15	15
	Θ	23	11	11
Β	Α	23	22	22
	Θ	7	6	6
Γ	Α	17	17	17
	Θ	10	6	6
Δ	Α	6	4	4
	Θ	2	2	2
Ε	Α	7	7	7
	Θ	—	—	—
Σύνολα		114	90	90

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

Τόπος καταγωγής	Αριθμός μαθητών
Σουφλί	86
Αδριανούπολη	9
Κορνοφωλιά	6
Λάβαρα	4
Αρκαδιούπολη	2
Ζαγόρι Ηπείρου	1
Ιμπρίκ Τεπέ	1
Αλεξανδρούπολις	1
Τυρολόη	1
Ορεστιάς	1
Σαράντα Εκκλησιές	1
Μακρά Γέφυρα	1
Σύνολο	114

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΗΛΙΚΙΑΚΟ ΦΑΣΜΑ ΜΑΘΗΤΩΝ

Τάξη	Ηλικία μαθητών										
	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Α	5	14	2	14	3	4					
Β	1	2	8	6	9	3	1				
Γ			4	3	9	4	3	4			
Δ					3		2	2			1
Ε						1	2	2	2		
Σύνολα	6	16	14	23	24	12	8	8	2		1

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΔΙΑΓΩΓΗΣ

Τάξη	Φύλο	Κοσμιωτάτη	Κοσμία
Α	Α	17	2
	Θ	23	–
Β	Α	19	4
	Θ	7	–
Γ	Α	15	2
	Θ	10	–
Δ	Α	3	3
	Θ	2	–
Ε	Α	2	5
	Θ	–	–
Σύνολα		98	16

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ⁷

Ορφανός	33	Εργάτης	1
Γεωργός	20	Ζωγράφος	1
Έμπορος	20	Ζωέμπορος	1
Παντοπώλης	18	Θερμαστής	1
Σηροτρόφος	7	Ιερέυς	1
Δημοδιδάσκαλος	4	Ιεροψάλτης	1
Υποδηματοποιός	4	Καροποιός	1
Κουρέυς	3	Καφεψός	1
Κτηματίας	3	Κεραμεύς	1
Δημόσιος Υπάλληλος	2	Κρεσώλης	1
Καφεπώλης	2	Κτίστης	1
Ράπτης	2	Λεπτουργός	1
Σιδηρουργός	2	Μάγειρος	1
Υφασματοπώλης	2	Μεταπράτης	1
Αντιπρόσωπος ραπτομηχανών	1	Μηχανικός	1
Αστυνόμος	1	Μυλωνάς	1
Αρτοποιός	1	Ξενοδόχος	1
Βαφεύς	1	Πιλοποιός	1
Εισπράκτωρ	1	Ποτοπώλης	1
Επιθεωρητής σιδηροδρομικής γραμμής	1	Υαλοπώλης	1
Επιχειρηματίας	1	Υπάλληλος	1
		Φαρμακοποιός	1
		Χαλβαδοποιός	1

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στο εξεταζόμενο δείγμα από το Γενικό Έλεγχο του Σχολικού Έτους 1923-1924 εμφανίζεται, με α/α 82, εγγεγραμμένος στην Γ' τάξη ο «Προδρόμου Θαλής του Θεοδοσίου. Τόπος καταγωγής Αλέξανδρουπολις, ηλικία 14, διαγωγή κοσμωτάτη, ορφανός». Πρόκειται για το λογοτέχνη, ποιητή, δοκιμογράφο και μεταφραστή, γνωστό με το λογοτεχνικό ψευδώνυμο Κώστας Θρακιώτης.

Έργα του: *Στον ελεύθερο δρόμο* (1932), *Εμείς δε θα βαδίσουμε* (1933), *Άλμπατρος* (Βραβείο Καλοκαιρινείου θεατρικού διαγωνισμού) (1940), *Μοναξιά με φως και δίχως παράθυρα* (Βραβείο Ποίησης) (1939), *Φωνή της Ευφορίας* (1948), *Ανεμίζουμε τη σημαία μας την άνοιξη* (1955), *Συμφωνία του ορφικού ρόδου* (1957), *Το τραγούδι της νέας ζωής* (1959), *Ο γυρισμός του Οδυσσέα στην Ιθάκη* (1959), *Περιθώριο στο κενό* (1961), *Ο άν-*

θρωπος του έρωτα και της στάχτης (Κρατικό Βραβείο Ποίησης) (1963), *Πορεία και Σταθμοί* (εκλογή 1927-1964) (1964), «*Σύντομη Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας (1000-1965)*» (1965), *Ο μύθος για το χόμα και το αηδόνι* (1971), *Φωτοσκιές* (1972), *Διαμαρτυρίες και σατιρικά γυμνάσματα* (1975), *Η τέχνη στη ζωή και την εποχή μας* (δοκίμιο) (1976), *Πικρές σταγόνες σ' άδειο ποτήρι* (1977), *Πέρα από τη δυναστεία και τα οράματα του κόσμου* (1979), *Από τη φυλακή του χρόνου* (1981), *Οι χαρταετοί* (1983) κ.ά.

Μεταφράσεις: Σοφοκλή: *Οιδίπους Τύραννος* (Εισαγωγή – μετάφραση – σχόλια) (1948), Σοφοκλή: *Οιδίπους επί Κολωνώ* (Εισαγωγή – μετάφραση – σχόλια) (1955), *Παλατινή Ανθολογία: Τα ερωτικά* (Εισαγωγή – μετάφραση – σχόλια) (1980), Ε.Μ. Ρεμάρκ: *Ουδέν νεώτερο από το δυτικό μέτωπο* (1955).

Σημειώσεις

1. Ευχαριστούμε θερμά τη σχολική σύμβουλο Φιλολόγων Ν. Έβρου κ. Ελένη Λιανοπούλου για την ενθουσιώδη υποστήριξή της με αποστολή υλικού και πληροφοριών σχετικών με το θέμα.
2. Βλ. Florence Regourd, «Faire l'histoire de l'école», στο Alain Croix & Didier Guyvarc'h (επιμ.), *Guide de l'histoire locale*, Seuil, Paris 1990, σσ. 258-274.
3. A. Rogers, *Approaches to Local History*, Λονδίνο – Ν. Υόρκη 1977², σ. 193.
4. Κυριακή Μαμώνη, «Θράκη», στο *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτική Αθηνών, τόμ. ΙΔ', Αθήνα 1997, σσ. 365-366.
5. Κατά το σχολικό έτος 1923-1924 το σχολείο λει-

τουργεί με 5 τάξεις και χαρακτηρίζεται Ημιγυμνάσιο.

6. Πρβλ. Γ. Κακαλέτρης, «Εκπαίδευση και Κοινωνικές Δυνάμεις», *Λόγος και Πράξη*, 33-35 (1987-1988), σσ. 41-48
7. Επειδή κατά το σχολικό αυτό έτος οι τάξεις που λειτουργήσαν ήταν πέντε (Α-Ε), προκειμένου να εμπλουτίσουμε το δείγμα για τα στοιχεία που αφορούν την τοπική κοινωνία (επαγγέλματα), μπορούμε να αξιοποιήσουμε και το τμήμα της επόμενης σχολικής χρονιάς που περιλαμβάνει την Α' Τάξη, της οποίας οι μαθητές κατά το σχολικό έτος 1923-24 φοιτούσαν στην ΣΤ' τάξη Δημοτικού.

Επιλογή βιβλιογραφίας

- Βακαλόπουλος, Κ., «Η Θράκη κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους και κατά την πρώτη Παγκόσμια αναμέτρηση (1912-1918)», στο *Θράκη*, Εκδ. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, 1994.
- , «Η Θράκη κατά την Ανατολική Κρίση (1875-1878) και το καθεστώς της Ανατολικής Ρωμυλίας μέχρι τον οριστικό ξεριζωμό του Ελληνισμού (1914)», στο *Θράκη*, Εκδ. Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, 1994.
- Βουδριολής, Ν., Κάβουρας Π., Καλαϊτζής Γ. & Χρ. Καλλιτοάρης, *Οι περιπέτειες του μεταξοσκώληκα... στην πόλη του Μεταξίου*, Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Σουφλίου, 1997.
- Γελαδάκη, Σ., *Τα αρχεία τριών ιστορικών αθηναϊκών γυμνασίων*, Μεταίχμιο, Αθήνα 2004.
- Γεραγιάς, Κ., *Αναμνήσεις εκ Θράκης 1920-1922*, Αθήνα 1925.
- , «Πίναξ των πόλεων και χωρίων της Θράκης εμφανίζων τα παλαιά και νέα ονόματα και τον πληθυσμόν αυτών κατά την τελευταίαν απογραφήν» [1920], *Θρακικά*, σειρ. Β', τόμ. 10, σσ. 6-48.
- Γκαγκούλια, Π., Λούβη, Α., Οικονόμου, Μ., Παπαδόπουλος, Στ. & Μ. Ρηγίνος, *Η σηροτροφία στο Σουφλί*, Αθήνα 1992.
- Δούλιας Κ., *Σηροτροφία*, Σουφλί-Θεσσαλονίκη 1995.
- Η Ανάπτυξη της Θράκης. Προκλήσεις και προοπτικές*, Δημοσιεύματα του Κέντρου Ερεύννης της Ελληνικής Κοινωνίας, αρ. 6, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 1995.
- Θράκη. Ιστορικές και Γεωγραφικές Προσεγγίσεις*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2000.
- Θράκη. Το σταυροδρόμι των Ελλήνων*. Λεύκωμα, φωτ. Ντόρα Μηναΐδη – Μαρία Φακίδη, κείμενα Στάντης και Ήρκος Αποστολίδης, Αδάμ, Αθήνα 2000.
- Κονόρτας Π., «Από τα μυλλέτα στα έθνη: Διαμόρφωση συλλογικών ταυτοτήτων στη Θράκη (19ος-αρχές 20ού αιώνα)», στο *Θράκη. Ιστορικές και γεωγραφικές προσεγγίσεις*, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Αθήνα 2000, σσ. 169-204.
- Κοτσαγιώργη, Ε. & Α. Παναγιωτοπούλου, *Νεώτερη και σύγχρονη ιστορία της Θράκης. Βιβλιογραφικός οδηγός*, Θεσσαλονίκη 1993.
- Λαμπράκη-Παγανού Αλ., «Η εκπαίδευση των θηλέων κατά το 19ο και 20ό αι. σε συνάρτηση με τις κοινωνικές αλλαγές», στο Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων. *Σεμινάριο 7. Εκπαιδευτικά προβλήματα*, Αθήνα, Οκτώβρης 1986, σσ. 28-36.
- Μαμώνη, Κ., *Σύλλογοι Θράκης και Ανατολικής Ρωμυλίας (1861-1922)*, ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1995.
- Μαραγκού-Πρόκου, Σ., *Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και σχολικό κτίριο. Συγκριτική θεώρηση των εκπαιδευτικών συστημάτων και σχολικών κτιρίων Γενικής Εκπαίδευσης στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης και στην Ελλάδα*. Διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη 1980.
- Μπελιά, Ε., «Έκθεση Στυλ. Γονατά περί Θράκης, 1907», *Δελτίον Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος*, 24 (1981), σσ. 245-302.
- , «Η εκπαιδευτική πολιτική του ελληνικού κράτους προς την Θράκη 1869-1910», στο *Ιστορική, αρχαιολογική και λαογραφική έρευνα για τη Θράκη* (Πρακτικά Συμποσίου), Θεσσαλονίκη 1988, σσ. 243-268.
- , *Εκπαίδευση και αλτρωτική πολιτική. Η περίπτωση της Θράκης, 1856-1912*, ΙΜΧΑ, Θεσσαλονίκη 1995.
- Σπαθάρης, Ι., «Η Δυτική Θράκη κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπή, τούρκο περιηγητή του 17ου αιώνα», *Θρακικά*, 5 (1934) σσ. 113-128, 179-217.
- Πατέλης, Μ., *Σουφλί, οδοιπορικό στο χτες*, Σουφλί 1994.
- Στυλιανίσης, Στ., *Ο εκ της σηροτροφίας και μεταξουργίας εθνικός και ιδιωτικός πλούτος*, Αθήνα 1930.
- Σεϊτανίδης, Δ., *Το Σουφλί και η Ιστορία του από το 1910 μέχρι το 1950*, Αθήνα 1959.
- Τσουκαλάς, Κ., *Εξάρτηση και αναπαραγωγή. Ο κοινωνικός ρόλος των εκπαιδευτικών μηχανισμών στην Ελλάδα (1830-1922)*, Θεμέλιο, Αθήνα 1992.

Ενδεικτικοί δικτυακοί τόποι

► <http://thesaurus.duth.gr>

► <http://orpheus.ee.duth.gr>